

УДК [378.147:51](477.62)»19»

Н.І. Рацлав
м. Слов'янськ, Україна

АНАЛІЗ НАВЧАЛЬНИХ ПЛАНІВ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ У СЛОВ'ЯНСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ ІНСТИТУТІ В 90-ИХ РОКАХ ХХ СТ.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У суспільстві відбувається швидкий темп розвитку науки, техніки та інформаційних технологій, тому Україні потрібні високоосвічені вчителі, які добре володіють не лише своєю спеціалізацією, але і сучасними засобами навчання: комп'ютерними технологіями, проекторами тощо під час проведення уроків, тому у сучасних умовах актуальною є розробка нових підходів до вдосконалення системи підготовки майбутніх учителів математики з метою підвищення їх професіоналізму. Для того, щоб правильно створити сучасну методичну систему підготовки вчителів математики, при цьому навчити майбутніх учителів пов'язувати теоретичні знання з практичним їх використанням, необхідно звертатися до попереднього досвіду підготовки вчителів математики, аналізуючи навчальні плани студентів фізико-математичних факультетів педагогічних ВНЗ. Для конкретики у роботі нами буде розглянуто навчальні плани 90-их років ХХ ст., за якими навчалися майбутні вчителі математики фізико-математичного факультету Слов'янського державного педагогічного інституту (СДПІ), який продовжує надавати освітні послуги.

Тому **актуальність теми дослідження** не викликає сумнівів.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. У наших попередніх публікаціях було проаналізовано історію методичної підготовки майбутніх учителів математики у Слов'янському державному учительському інституті 1946-1954 рр., денної та заочної форми навчання в СДПІ у 50-их та окремо 60-их роках ХХ ст. Основними джерелами стали архівні документи і спілкування з викладачами, які мають досвід роботи на фізико-математичному факультеті ДВНЗ «Донбаського державного педагогічного університету» (ДВНЗ «ДДПУ») – це сучасна назва СДПІ.

Постановка завдання. У нашому дослідженні поставлено завдання проаналізувати навчальні плани майбутніх учителів математики у 90-их роках ХХ ст., з метою виділення позитивного досвіду та використання його у процесі створення ефективної, адаптованої до нових умов розвитку освіти в Україні системи методичної підготовки вчителів математики до педагогічної дослідницької діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нами були опрацьовані та проаналізовані всі збережені навчальні плани СДПІ фізико-математичного факультету за 1991, 1993, 1997, 1998, 1999 роки з трьох спеціальностей, за якими навчалися майбутні вчителі математики, а саме: «вчитель математики та фізики» (у другій половині 90-их років інститут більше не готуватиме студентів за

цією спеціальністю), «вчитель математики, інформатики та обчислювальної техніки» і «вчитель математики та економіки», загалом 9 документів, які представлені у таблиці 1:

- I навчальний план, затверджено ректором СДПІ М. Нечволод 12.04.1991 р., термін навчання 5 років зі спеціальності «вчитель математики, інформатики та обчислювальної техніки» [1, с. 8-9].
- II навчальний план, затверджено Вченою радою інституту 12.04.1991 р., термін навчання 5 років зі спеціальності «вчитель математики та фізики» [1, с. 10-11].
- III навчальний план, затверджений Вченою радою СДПІ під керівництвом М. Нечволод 28.05.1993 р., термін навчання 5 років зі спеціальності «вчитель математики та фізики» [2, с. 132].
- IV навчальний план, затверджено Вченою радою інституту 15.05.1997 р., термін навчання 5 років зі спеціальності «вчитель математики та інформатики» [3, с. 2-3].
- V навчальний план, затверджено Вченою радою інституту 15.05.1997 р., термін навчання 5 років зі спеціальності «вчитель математики та основ економіки» [3, с. 15-16].
- VI навчальний план, затверджено ректором СДПІ М. Нечволод 4.04.1998 р., термін навчання 5 років зі спеціальності «вчитель математики та основ інформатики» [4, с. 60].
- VII навчальний план, затверджено ректором СДПІ М. Нечволод 4.04.1998 р., термін навчання 5 років зі спеціальності «вчитель математики та основ економіки» [4, с. 66].
- VIII навчальний план, затверджено Вченою радою СДПІ від 8.07.1999 р., термін навчання 5 років зі спеціальності «вчитель математики та основ інформатики» [5, с. 11-12].
- IX навчальний план, затверджено Вченою радою СДПІ від 8.07.1999 р., термін навчання 5 років зі спеціальності «вчитель математики та основ економіки» [5, с. 13-14].

Таблиця 1

Загальна кількість годин з дисциплін відповідно до навчальних планів фізико-математичного факультету у 90-их роках СДПІ

Навчальний план Назва дисципліни	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Основи економ. теорій	100	100	120	108	-	108	-	108	-
Політологія	-	-	80	108	108	108	108	108	108
Релігієзнавство	30	30	-	54	54	54	54	54	54
Філософія	90	90	120	108	108	108	108	108	108
Соціологія	80	80	80	54	54	54	54	54	54
Укр. і заруб. культура	90	90	70	108	108	108	108	108	108
Історія України	60	60	120	108	108	108	108	108	108
Ділова укр. мова	140	140	50	54	54	54	54	54	54
Іноземна мова	116	116	180	324	324	324	324	324	324
Правознавство	54	30	80	54	54	54	54	54	54
Основи екології	30	30	70	54	54	54	54	54	54
БЖД	34	34	36	54	54	54	54	54	54
Осн. етики, естетики	84	84	72	-	-	54		54	-
Основи мед. знань і охорона здоров'я дітей	198	198	180	-	-	270	270	270	-
Психологія	184	184	160	108	270	270	270	270	270
Педагогіка	186	186	180	108	270	270	270	270	270
Математичний аналіз	518	436	430	648	828	900	828	900	828
Алгебра і теорія чисел	570	306	410	216	540	594	594	594	594
Шкільний курс мат. з методикою її виклад.	166	174	460	864	702	810	702	810	810
Шкільний Курс Інформ. з методикою її виклад.	106	-	-	54	162	162	162	162	162
Геометрія	140	260	430	540	540	594	594	594	594
Основи інформатики і обчислювальн. техніки	364	176	440	-	-	-	-	-	-
Інф. та програмування	-	-	-	756	468	648	486	648	486

Теорія ймовірностей і мат. статистика	-	-	60	216	108	162	108	162	108
Загальна фізика	-	436	540	270	-	-	-	-	-
Заг. фізика, астрономія	410	-	-	-	540	648	540	648	540
Теоретична фізика	-	230	450	108	-	-	-	-	-
Історія математики	42	-	-	54	108	108	108	108	108
Методи обчислення та обробки інформації	-	-	80	324	-	-	-	-	-
Диференційні та інтеграційні рівняння	-	-	80	108	-	162	-	162	-
Цивільна оборона	-	-	27	36	36	36	36	36	36
Конституційне право	-	-	36	54	54	54	54	54	54
Фізичне виховання	528	528	504	216	216	216	216	216	216
Оглядові лекції	78	78	90	-	-	-	-	-	-
Основи психолого-пед. діагн. особистості	-	-	-	-	54	54	54	54	54
Чисельні методи	-	-	-	-	108	144	108	144	108
Числові системи	-	-	-	-	108	108	108	108	108
Осн. пед. майстерності	118	118	-	108	108	108	108	108	108
Обчисл. техніка і ТЗН	34	34	50	-	108	162	108	162	108
Осн. наук. досліджень	20	20	-	-	54	54	54	54	54
Математична логіка і теорія алгоритмів	-	-	-	108	108	108	108	108	108
Спецкурси, семінари	42	64	60	216	-	108	108	100	48
Дискретна математика	-	-	-	216	-	108	-	108	-
Теорія функцій	-	-	-	162	-	162	-	162	-

У IV навчальному плані були представлені дисципліни, які в інших планах за 90-і роки ХХ ст. не вивчалися, а саме: загальна алгебра (216 годин), лінійна алгебра (324), теоретична механіка (108), вікова фізіологія та валеологія (162), математичне моделювання (54), практикум з інформаційних технологій (136), інформаційні системи та бази даних (324), рівняння математичної фізики (108 годин).

Лише I та II навчальних планах були такі предмети: всесвітня історія (120), народознавство (42 години), елементарна математика (у I плані — 590 год., у II — 460), у I навчальному плані прикладна математика (126), у II — елементарна фізика (106).

У II та III навчальних планах вивчалися спеціальні дисципліни, що характерні для спеціальності «вчитель математики та фізики»: шкільний курс фізики з методикою її викладання (у II плані — 256 годин, а у III — 380), електротехніка і радіоелектроніка (у II — 120, у III — 230 годин), фізика напівпровідників (у II — 48 і у III — 50), астрономія (у II — 80 і у III — 90 годин), історія математики і фізики (у II — 42, у III — 80 годин), у III навчальному плані — методи математичної фізики (70 годин).

У VIII та IX навчальних планах було введено новий предмет, якого раніше студенти СДПІ на фізико-математичному факультеті не вивчали: охорона праці (27 годин).

За VI та VIII навчальними планами викладачі кафедри педагогіки викладали нову дисципліну: сучасні проблеми педагогіки (54 години). У цих навчальних планах вказувалося, що за вибором студентів вивчався такий предмет, як вибрані питання математики та методика її викладання (108).

За вибором факультету у навчальному плані VIII зі спеціальності «вчитель математики та основи інформатики» були представлені такі дисципліни: основи етики та естетики (54), основи психолого-педагогічної діагностики особистості (54), сучасні проблеми педагогіки (54), дискретна математика (108), теорія функцій (162), диференційні рівняння (162), використання і навчального процесі ОТ і ТЗН (162).

У навчальних планах V, VII зі спеціальності «математика та основи економіки» за вибором факультету були такі дисципліни:

- загальна економічної теорії: економічна теорія (108 годин), історія економічних навчань (108), макроекономіка (54), мікроекономіка (54); розміщення продуктивних сил (54 години); основи бухгалтерського обліку (108);
- фінанси: державні фінанси (108), фінанси підприємства (108); менеджмент (108);
- кількісні методи в економіці: статистика (54), економічний аналіз (108), використання інформаційної технології в економіці (108); міжнародні економічні відносини (108); методика викладання економіки (108); господарське право (54) та економіка підприємства (54 години).

За вибором факультету у навчальному плані IX зі спеціальності «вчитель математики та основи економіки» були представлені дисципліни: основи психолого-педагогічної діагностики особистості (54 годин), використання і навчальному процесі ОТ і ТЗН (108 годин) та всі вище згадані предмети з загальної економічної теорії, фінансів та кількісних методів в економіці, як у V і VII навчальних планах.

У 90-і роки XX ст. курсових робіт студенти повинні були виконати три: за I навчальним планом у 5, 6, 9 семестрах, за II планом у 5, 7, 9 семестрах, за IV – в 4, 7, 9 семестрах та за III планом (лише 2 роботи) у 5 і 6 семестрах.

У VI та VIII навчальних планах вказувалося, що курсові роботи проводилися в 5, 8 і 9 семестрах, а у V, VII, IX навчальних планах – в 6, 8, 9 семестрах.

Навчальна практика у I та II навчальних планах проводилася: обчислювальна 8 семестр 1 тиждень, 9-2 тижні (1 тиждень у II плані); піонерська 6 семестр 1 тиждень. Виробнича практика: педагогічна 7 семестр 8 тижнів, 10 семестр 12 тижнів; піонерська 6 семестр 4 тижнів.

Навчальна практика у III навчальному плані: обчислювальна 6 і 8 семестри по 1 тижню, 5 семестр 1 тиждень. Виробнича практика: педагогічна 7 семестр 8 тижнів, 10 семестр 12 тижнів.

Навчальна практика у IV: обчислювальна 7 семестр 1 тиждень. Виробнича практика: педагогічна 7 семестр 6 тижнів, 10 семестр 8 тижнів.

Навчальна практика у V, VI та VII планах: неперервна 6, 7 семестрах 4 тижні, обчислювальна 6 семестр — 2 тижні (у VI — 6, 7 по 1 тижню), 10 семестр 2 тиждень. Виробнича практика: педагогічна 8 семестр 6 тижнів, 9 семестр 13 тижнів, позашкільна 6 семестр 4 тижні.

Навчальна практика у VIII та IX планах: обчислювальна 6, 7 — по 1 тижню, 10 семестр 2 тижні. Виробнича практика: педагогічна 8 семестр 6 тижнів, 9 семестр 13 тижнів, позашкільна 6 семестр 12 тижнів (у IX плані 2 тижні).

Для всіх навчальних планів: захист дипломної роботи відбувався перед державною екзаменаційною комісією. Дипломна робота виконувалася за фахом «замість державних іспитів за вибором студента».

Державні іспити у I, II, V, VI навчальних планах: математика з методикою викладання, теорія і практика навчання і виховання, інформатика з методикою викладання для I, VI та VIII (для II – фізика з методикою викладання і для V, VII та IX навчальних планів основи економіки з методикою її викладання).

Дипломна робота у III плані виконувалася з фізики «за вибором студента замість державних іспитів».

– I етап державних іспитів: математика, загальна фізика.

– II етап: теоретична фізика, шкільний курс фізики з методикою викладання або ж дипломна робота з фізики «за вибором студента замість II етапу державних іспитів».

Дипломна робота у IV навчальному плані з математики «замість державних іспитів за вибором студента». Державні іспити: математика, інформатика, елементарна математика з методикою викладання.

Висновки. У 90-их роках XX ст. у СДПІ підготовка майбутніх учителів математики відбувалася за трьома спеціальностями:

– «вчитель математики та фізики». Зауважимо, що у другій половині звітнього періоду за цією спеціальністю студенти інституту більше не навчалися. Окремо здійснювалася підготовка вчителів фізики з різними напрямками спеціалізації, тобто з додатковими дисциплінами інформатики або основ економіки. Учителів фізики та інформатики випускає ВНЗ і досі.

– «вчитель математики, інформатики та обчислювальної техніки». З другої половини 90-их років спеціальність називалася «вчитель математики та основ інформатики». За цією спеціальністю в інституті навчаються і теперішні студенти фізико-математичного факультету.

– «вчитель математики та основ економіки». Ця спеціальність була новою у звітному періоді та у звітах згадувалася з другої половини 90-их, коли припинили підготовку вчителів за напрямком «вчитель математики та фізики». У 2005-2006 навчальному році був останній випуск за цієї спеціальністю.

Література:

1. Навчальні плани 1990-1993 рр. Слов'янського державного педагогічного інституту [текст] : Навчальний план / Слов'янськ : архів ДВНЗ «ДДПУ» – 120 с.
2. Навчальні плани 1990-1993 рр. Слов'янського державного педагогічного інституту [текст] : Навчальний план / Слов'янськ : архів ДВНЗ «ДДПУ» – 147 с.
3. Навчальні плани за 1997 р. Слов'янського державного педагогічного інституту [текст] : Навчальний план / Слов'янськ : архів ДВНЗ «ДДПУ» – 120 с.
4. Навчальні плани за 1998 р. Слов'янського державного педагогічного інституту [текст] : Навчальний план / Слов'янськ : архів ДВНЗ «ДДПУ» – 123 с.
5. Навчальні плани за 1999 р. Слов'янського державного педагогічного інституту [текст] : Навчальний план / Слов'янськ : архів ДВНЗ «ДДПУ» – 50 с.

У роботі було зібрано, проаналізовано і висвітлено історію організації підготовки вчителів математики у Слов'янському державному педагогічному інституті у 70-их роках ХХ ст. На основі вивчення архівних документів автор розглянув та зробив порівняльний аналіз навчальних планів, за якими навчалися студенти фізико-математичного факультету у зазначений період дослідження.

У статті зроблено теоретичний аналіз курсових і дипломних робіт студентів, визначено спеціальності під час підготовки майбутніх фахівців, описані навчальна і педагогічна практики, проаналізовано державні экзамени вчителів математики.

Ключові слова: вчитель математики, педагогічний інститут, навчальні плани, курсові і дипломні роботи, навчальна і педагогічна практики, державні экзамени.

В работе была собрана, проанализирована и отображена история организации методической подготовки учителей математики в Славянском государственном педагогическом институте в 70-ых годах ХХ века. На основании изучения архивных документов автор рассмотрел и сделал сравнительный анализ учебных планов, по которым учились студенты физико-математического факультета в указанный период исследования.

В статье сделано теоретический анализ курсовых и дипломных работ студентов, определено специальности во время подготовки будущих специалистов, описаны учебная и педагогическая практики, проанализировано государственные экзамены учителей математики.

Ключевые слова: учитель математики, педагогический институт, учебные планы, курсовые и дипломные работы, учебная и педагогическая практики, государственные экзамены.

Was collected, analyzed and shown in the article the history of organizing the training for the teachers of mathematics at the Savyansk State Pedagogical Institute in the 70s of the XX-th century. On the basis of the archival documents the author considered and made the comparative analysis of the curricular used for teaching the full and part time students of the Physics and Mathematics Department in the period under investigation.

A theoretical analysis of the students' coursework and diploma was made, determined specialties when preparing future professionals, described the educational and pedagogical practices, analyzed state examinations mathematics teachers in the article.

Keywords: math teacher, educational institute, students' progress, coursework and diploma works, educational and pedagogical practices, state examinations.